

siske kilder og i vore runeindskrifter. Preben Meulengracht Sørensen bringer et afsnit fra sin disputats, og endelig giver Bjørn Myhre en veldokumenteret begrundelse for at datere den angelsaksiske imports ankomst til Norge til det 8. århundrede – før angrebet på Lindisfarne i 793; i hans artikel tegner der sig et før-vikingetidigt norsk miljø med livlig udvekslingsaktivitet over Nordsøen (ikke uligt vores eget tidlige Ribe).

Man må ønske det engelske »Viking Society« til lykke med dets veltilrettede fødselsdagsfestligheder og håbe på fortsat liv og virksomhed i det kommende århundrede.

Rikke Malmros

Preben Meulengracht Sørensen: *Fortælling og ære. Studier i islændingsagaerne*. (Aarhus Universitetsforlag, 1993). 400 s., 268 kr.

I denne litteraturvidenskabelige disputats anskues de islandske ættesagaer under ét som »sande fortællinger«, det vil sige som *historieskrivning*. Bogens bærende princip er respekten for sagaen som litterær genre: Ifølge sin genre opfatter enhver islændingsaga sig selv som pålidelige efterretninger om, hvad fortidens offentlige mening mundtligt har videregivet. Sagaens fortællinger berettes for at holde hver tilhører fast på den ærens norm, der er fælles for dens aktører og dens samtids publikum. Sagagenren betragtes således ikke som fiktion eller skønlitteratur, men som *pragmatisk historieskrivning*, som fortællinger, hvis pointe er, at de skal opfattes som sande og derfor efterlignelsesværdige.

Da historieskrivningens historie tiltrækker stadig flere forskere, er det rimeligt at anmelde bogen i dette tidskrift. Men den tilfredsstillende også en mere umiddelbar historisk interesse,

idet den lægger megen vægt på at forstå sagaernes normer ud fra, hvad der ellers kan vides om det 13. århundredes islandske samfund – gennem dets love og dets bøger om landnam og gennem dets beskrivelser af tidens kaotiske politiske liv i »samtidssagaer«. Island var da stadig et samfund uden centralmagt, styret af slægtsbånd, af fejdeinstitutionen og af fællesskabets offentlige mening; styret af en egalitær ideologi, hvor den enkeltes *ære*, hans pligt til at hævde sin ukrænkelige personlige integritet, var den offentlige morals bærende princip, princippet bag den ærefulde hævn, den ærefulde fejde og det ærefulde forlig. Denne moral kunne ikke formuleres i faste påbud og forbud, men kunne alene udmøntes i eksemplariske *fortællinger* om konflikter, om deres udladninger i hævn og fejde og om fredens genoprettelse i forliget. Bogen lader sig således læse som et nyttigt supplement til Ole Fengers disputats *Fejde og Mandebod* fra 1971.

For at kunne beskrive sagaernes sociale verdensbillede giver forfatteren en levende, plastisk, dybt indtrængende skildring af det islandske samfund i det århundrede, hvor sagaerne blev skrevet ned, ud fra devisen: »Den samfundsorden, der fremstilles i lovene som et normativt system, tematiseres i sin virkelige problemfylde og modsætningsfuldhed i litteraturen«. Forfatteren tilstræber at se på sagaerne ud fra den tid, hvor de blev nedskrevet under påvirkning af deres første publikum; men han bruger dem ikke umiddelbart som kilde til denne tid (sådan som det er blevet gjort af William Ian Miller i *Bloodtaking and Peacemaking. Feud, Law and Society in Saga Iceland* (Chicago 1990)). Tværtimod lægger han vægt på, at litterær analyse af teksterne med respekt for deres genre må gå forud for enhver brug af dem som kilde til noget uden for dem selv – et strengt kildekritisk krav, som

hans fremstilling klart beviser berettigelsen af.

Preben Meulengracht Sørensens disputats giver en fremragende indføring i den islandske sagalitteratur og i beskrivelsen af det 13. århundredes islandske samfund. Den er også et fint lærestykke i de problemstillinger omkring genre og samfundsbaggrund, man må tage op, hvis man skal skrive om gamle skribenter. De senere år har set en opblomstring i studiet af fortidens historieskrivning: Her kan den moderne historiker bekvemt anbringe sig i kildekritikkens sikreste position ved at betragte fortidens krøniker som levn. Men så kan det ikke nægtes, at historiografien kræver noget andet og mere af historikeren, end man umiddelbart får gennem fagets systematiske skoling. *Fortælling og være* demonstrerer på forbilledlig vis, hvorledes den, der vil skrive om fortidens historiografi, bør væbne sig med tålmodighed og skønsomhed – og med litteraturvidenskabelig metode og sensibilitet.

Rikke Malmros

Poul Rasmussen (udg.): *Århus Kannikerbords Jordebog ca. 1315*. (Udgiver-selskabet ved Landsarkivet for Nørrejylland, 1992). 88 s.

Århuskannikernes jordebog er vor vigtigste kilde til det højmiddelalderlige godssystem, og ikke mindst Poul Rasmussen har gjort en meget stor indsats for at aflokke den oplysninger og sætte resultaterne ind i en historisk sammenhæng samt for at gøre den (bedre) tilgængelig for forskningen. I 1975 kunne han således krone en stor indsats med at indsamle og bearbejde alle oplysninger om Århus Domkapitels jordegods frem til 1600-tallets matrikler med en ny udgave af jordebogens tekst og en meget

indgående kommentar til samme. Nærværende publikation rummer jordebogens latinske tekst og den nævnte kommentar i let revideret form samt en oversættelse af teksten og en faksimilegengivelse af håndskriftet plus sted- og personregistre. Faksimilen har været determinerende for bogens noget uhåndterlige format.

Det vigtigste er den kompetente oversættelse af teksten – sådant er meget nyttigt med vore dages beskedne filologiske lærdom – mens vi tidligere har fået en fotografisk gengivelse af håndskriftet (i *Corpus Codicum Danicorum* II). I øvrigt bemærker man sig, at Poul Rasmussen har skiftet mening siden 1975 vedrørende dateringen af jordebogen. Dengang forsøgte han at argumentere for, at den var blevet til i 1313, men han erkender nu, at argumenterne var lovlig spidsfindige, hvorfor man må nøjes med en datering 1313-21 – altså ca. 1315. Måske kunne de tegn der findes i jordebogen på, at det visse steder kneb med at skaffe dyrkere til jorden, tyde på, at den er blevet til i forbindelse med eller efter misvækstårene 1315-17, der i hvert fald i England havde – om end forbigående – konsekvenser for befolkningstallet.

I oversættelse og register forekommer der en hr. Helge Jacobsen som jordejer i Starreklinte. Originalteksten kalder ham »Hælugh«, og han er utvivlsomt identisk med den bekendte hr. Herlug Jakobsen af slægten Grubbe af Særlev. Poul Rasmussen er klar over, hvilken slægt han tilhører, men Helge er ikke det samme navn som Herlug/Herluf.

Trods denne petitesse må man fastslå, at bogen udgør et stateligt monument over et langvarigt og dybtgående engagement i denne enestående kilde.

Anders Bøgh